

ЕДИНАВРЕМЕННА КОМИСИЯ НА НАУКАТА
И ИСТОРИЧЕСКИ ИСЛЕДВАНИИ
№ 1
№ 132 Дата 21.02.2017
Учредител: ИИИ, БАН, Учен съвет на ИИИ, БАН, София, ул. "Св. Климент Охридски" № 5, ет. 17
Тел: 02/ 870 21 01

СТАНОВИЩЕ

за научно-изследователската, научно-експертната и научно-организационната дейност на **доц. д.и.н. Тамара Петрова Стоилова**, участник и единствен кандидат в конкурса за академичната длъжност "ПРОФЕСОР" в ИИИ, БАН, обявен в ДВ № 85/28 от октомври 2016 г. по направление 2.2. История и Археология, научна област Нова и Най-нова обща история (История на Русия).

от **доц. д-р Дарина Григорова Григорова**,
Исторически факултет на СУ "Св. Климент Охридски"

Тамара Петрова Стоилова е научен сътрудник в ИИИ, БАН от 1982 г., хабилитирана е от 1999 г., доктор на историческите науки – от 2016 г., автор е на редица монографии, с четири от които кандидатства за академичната длъжност "професор", издадени след хабилитацията ѝ, извън дисертационния ѝ труд, заедно с 25 студии и статии, 6 в чужди академични издания, 12 отзива и рецензии, с което напълно отговаря на всички изисквания на ЗНСНЗ.

Последната книга на доц. д.и.н. Тамара Стоилова: *Раждането на един град. Херсон: олицетворение на руския стремеж към южните морета. С., 2016 [115 с.]*, е посветена на стратегическата крепост на Днепър, далече от открито море, построена от Екатерина II след 1774 г. (Кючук-Кайнарджа), превърната в корабостроителница на Руския черноморски флот и в зона за свободна търговия заедно със Севастопол и Феодосия: "...именно на Русия е заслугата да бъде разбита вековната затвореност на Черно море" [с. 8].

На базата на богат архивен материал доц. д.и.н. Тамара Стоилова изследва всички етапи от построяването на града-крепост, процеса на военно-земеделска колонизация с гърци и корсиканци от Средиземноморието от 1781 г., регулирането на руското търговско присъствие в Черно и Средиземно море след 1779 г. (Айналъ Кавак), както и отзивите на европейците, посетили Херсон с впечатленията им от превръщането на пустинята в култивиран район: АВПРИ (Архив внешней политики Российской империи), ЦГАДА (Центральный государственный архив древних актов), ЦГАМФ СССР (Центральный государственный архив военно-морского флота СССР), ЦГВИА СССР (Центральный государственный военно-исторический архив СССР).

Втората книга на доц. д.и.н. Тамара Стоилова: *Петър I между отрицанието и възторга на европейците в края на XVII – първата четвърт на XVIII век, С., 2008 [147 с.]* фокусира вниманието на изследването върху различните аспекти на възгледите/стереотипите за Русия на европейските съвременници на Петър I,

като са въведени в обръщение редица любопитни документи – писма, записки, публицистика, вж. приложението [99–146].

В книгата си доц. д.и.н. Тамара Стоилова дава своя отговор на актуалния въпрос: „...как може да се обясни парадоксалния факт, че съвременна Русия се вмества в границите на Русия през XVII в. Дали това връщане в пространството означава, че естествената руска логика е взела връх над имперската логика на Петър Велики?” [с. 17].

Тук може би трябва да се допълни, че съвременните руски граници са отвъд тези от XVII век, защото Северен Кавказ е част от Руската федерация от 1864 г. досега. Това обаче не отменя интересния въпрос на доц. д.и.н. Тамара Стоилова за “руска” и “имперска” логика като две отделни, а не като една, както на мен ми се струва, т.е. логиката не зависи от промените в географското руско пространство толкова, което и след 1991 г. е внушително, колкото е начин на мислене, довел до тази географска карта.

Любопитен стереотип, отбелязан в книгата, е засиленото обрисуване на “руското варварство” на “Московитската държава” от французи, англичани, немци, холандци и испанци през XVIII в., предизвикано от военните победи на Петър I [36–37].

Третата книга за конкурса: *Третият Рим. Мирните решения на руската имперска политика в Югоизточна Европа през XVIII век. С., 2001 [384 с.]* представлява обширно изследване на три основни аспекта от имперската политика на Русия през XVIII век: православието като идеологическа част от външнополитическата доктрина, колонизационната руска политика и дипломатическия живот на руските консулства в Османската империя и Средиземноморието. Акцент е поставен върху европейските форми с руско съдържание на изградения в Русия абсолютизъм [с. 5], както и на въведения в международните отношения от руска страна “въоръжен неутралитет” [с. 7].

Доц. д.и.н. Тамара Стоилова много точно определя идеята “Москва-Трети Рим” като “част от руската ценностна система” [с. 21]. Анализът на международните отношения и Русия между Европа и Османската империя преобладават над идеологията и историята на идеите, които ги съпътстват, но това е личният изследователски интерес на автора.

Четвъртата книга: *Средиземноморска хроника за събитията по суша и море от времето на първата война, която руската императрица Екатерина II води срещу турците. С., 2001 [306 с.]* допълва със съставения от доц. д.и.н. Тамара Стоилова подбор на извори, преведени, редактирани и допълнени с бележки от нея, по темата за геополитическия “Трети Рим” в лицето на Русия през XVIII век.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Изследователските трудове на доц. д.и.н. Тамара П. Стоилова, предоставени за конкурса, са съчетание от въвеждането на значителен изворов материал с анализ на геополитическите интереси на Русия през XVIII век, както и на идеологическите доктрини от същото време, на фона на гледните точки в просветителска Европа за Русия, което прави картината пълна и разнообразна.

Всичко това заедно с научно-експертната и научно-организаторската дейност, описана в документацията, ми дават основание да препоръчам на уважаемото НАУЧНО ЖУРИ да гласува на доц. д.и.н. Тамара Петрова Стоилова академичната длъжност "ПРОФЕСОР".

София, 13 февруари 2017 г.

ЧЛЕН НА ЖУРИ:

доц. д-р Дарина Григорова